

Maciej Chwarścianek

"Leksykon teologii pastoralnej", red.
Ryszard Kamiński, Wiesław
Przygoda, Marek Fiałkowski, Lublin
2006 : [recenzja]

Studia Salvatoriana Polonica 1, 167-169

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Leksykon teologii pastoralnej, red. Ryszard Kamiński,
Wiesław Przygoda, Marek Fiałkowski, Lublin 2006, ss. 947

Rozwój techniki, zwłaszcza informacyjnej, a także nowe możliwości szybkiego przemieszczania się człowieka sprawiają, że świat bywa nazywany globalną wioską. Z drugiej strony, obok procesów globalizacji, w ostatnich dziesięcioleciach nastąpiła segmentaryzacja i specjalizacja w różnych dziedzinach życia i działalności człowieka. Nowa sytuacja stawia przed Kościołem, odpowiedzialnym za przekaz wiary i doprowadzenie wierzącego do spotkania z Bogiem w wierze i miłości, nowe wyzwania. Podjęcie ich i udzielenie adekwatnej odpowiedzi na potrzeby współczesnego człowieka jest możliwe w dużej mierze dzięki odczytanej na nowo przez Sobór Watykański II tajemnicy Kościoła i jego zadań.

Refleksją nad działalnością Kościoła w aktualnej sytuacji zajmuje się teologia pastoralna. Refleksja teologicznopastoralna, czerpiąc z Objawienia Bożego oraz z doświadczenia pojedynczych chrześcijan i całych wspólnot, zmierza do budowania zasad, norm i modeli, według których Kościół ma prowadzić działalność zbawczą. W ten sposób teologia pastoralna jawi się jako nauka o charakterze praktycznym i normatywnym.

Szybkie przemiany współczesnego świata oraz sposób prowadzenia badań czynią z teologii pastoralnej naukę, w której konieczne jest korzystanie z wyników badań innych dyscyplin naukowych. Interdyscyplinarność wpływa na bogactwo terminologii oraz na wielość odniesień do zagadnień, które nie są wprost przedmiotem teologii pastoralnej. Powyższa sytuacja wymaga od osób zajmujących się teologią pastoralną i naukami pokrewnymi, od duszpasterzy oraz osób interesujących się tematyką teologicznopastoralną szerokiej wiedzy i umiejętności posługiwania się tą wiedzą na obszarach zainteresowań teologii pastoralnej.

Z radością należy więc przyjąć ukazanie się na gruncie polskim *Leksykonu teologii pastoralnej*, wydanego z inicjatywy i pod redakcją ks. prof. Ryszarda Kamińskiego oraz ks. prof. Wiesława Przygody i dra Marka Fiałkowskiego OFMConv. Do tej pory źródłem informacji z zakresu teologii pastoralnej były

na gruncie polskim *Encyklopedia katolicka* oraz niektóre słowniki teologiczne. Ze źródeł obcojęzycznych należy wymienić leksykony wydane w języku niemieckim tom 5 *Handbuch der Pastoraltheologie* oraz *Lexikon der Pastoral*, w języku włoskim encyklopedię *Enciclopedia di pastorale* i słownik *Dizionario di Pastorale della comunità cristiana*, a także w języku angielskim słownik *Dictionary of Pastoral Care and Counseling*.

Leksykon teologii pastoralnej stanowi odpowiedź na zapotrzebowanie na tego typu publikację i jest w języku polskim oraz w tej części Europy dziełem nowatorskim. Adresatami są wykładowcy teologii pastoralnej w seminariach, pracownicy naukowcy i studenci teologii pastoralnej, duszpasterze oraz wszyscy zainteresowani działalnością Kościoła. Autorami leksykonu zredagowanego przez pracowników naukowych Katedry Teologii Pastoralnej Szczegółowej KUL pod kierunkiem ks. prof. Ryszarda Kamińskiego jest ponad 100 wybitnych specjalistów z wszystkich prawie ośrodków teologicznych w Polsce. Reprezentują oni różne dziedziny wiedzy. Dzięki temu leksykon proponuje czytelnikowi, jak mówią autorzy, „w miarę wyczerpującą liczbę haseł” (s. 6) z obszaru teologii pastoralnej fundamentalnej i szczegółowej, a także z dziedzin bliskich teologii pastoralnej, a więc z zakresu innych dyscyplin teologicznych, humanistycznych oraz z duszpasterstwa.

Omawiana pozycja zawiera 406 haseł, na które składa się 257 haseł przedmiotowych, 126 haseł osobowych i 23 hasła tzw. odsyłaczowe. Na uwagę zasługuje fakt zastosowania systemu odsyłaczowego w tekście, co umożliwiło czytelnikowi rozszerzenie i pogłębienie wiedzy o definiowanym pojęciu np. duszpasterstwo → d. zwyczajne i → d. nadzwyczajne (s. 201).

Treść haseł obejmuje całokształt zagadnień dotyczących teologii pastoralnej fundamentalnej i szczegółowej. Wiele z nich zostało ujętych interdyscyplinarnie. Umożliwia to czytelnikowi poznanie danego zagadnienia w różnych aspektach, w odniesieniu do dyscyplin pokrewnych. Szczególnie ważne z punktu widzenia zaangażowanych w duszpasterstwie wydaje się ukazanie możliwości praktycznego zastosowania niektórych rozwiązań w codziennej posłudze Kościoła. Dzięki temu leksykon jest nie tylko źródłem wiedzy teologicznej, ale stanowi również propozycję praktycznych rozwiązań. Wskazuje jednocześnie miejsca w działalności Kościoła, które wymagają dalszych badań i większego zaangażowania na rzecz rozwoju różnych dziedzin duszpasterstwa.

Obok haseł podstawowych i powszechnie znanych na gruncie teologii pastoralnej, czytelnik odnajdzie hasła nowe albo jeszcze mało znane w obszarze refleksji teologicznopastoralnej, np. Internet w duszpasterstwie (s. 318-319), mediów pedagogika (s. 469-471), superwizja (s. 818-819) oraz hasła dotyczące

indywidualnego duszpasterstwa (np. s. 649-656). Umieszczenie w leksykonie biogramów specjalistów z dziedzin teologii pastoralnej, zarówno zagranicznych, jak i polskich, podnosi jego wartość. Przedstawienie ich dorobku, kariery naukowej oraz treści, jakimi się zajmują, przybliży czytelnikowi ich osoby.

Leksykon teologii pastoralnej jest adresowany do osób świeckich, duchownych i konsekrowanych. Obejmuje zagadnienia będące domeną poszczególnych stanów Kościoła oraz zagadnienia stanowiące przedmiot wspólnej troski wszystkich ochrzczonych. W ten sposób poprzez swoje hasła ukazuje on zbawczą działalność Kościoła jako zadanie wymagające współpracy i komplementarnego współdziałania wszystkich wiernych.

Autorzy leksykonu, jak zostało to zaznaczone we „Wstępie”, są otwarci na merytoryczne uwagi czytelników w celu przygotowania w przyszłości udoskonalonej wersji opracowania (s. 8). Wówczas zapewne pozycja zostanie poszerzona o nowe hasła i biogramy, a obecne, w razie konieczności, zostaną zmodyfikowane. Umożliwi to również skorygowanie ewentualnych niedoskonałości, do których można zaliczyć brak omówienia takich haseł, jak „kuria diecezjalna” czy „polonijne duszpasterstwo”, pomimo iż zostały umieszczone w indeksie. Może warto wówczas wprowadzić także pojęcie „kurii rzymskiej”, jako samodzielnego hasła. Ułatwieniem w korzystaniu z „Indeksu biogramów” oraz „Indeksu haseł tematycznych” byłoby również umieszczenie przy poszczególnych hasłach numerów stron.

Należy podkreślić, że *Leksykon teologii pastoralnej* wydany przez Towarzystwo Naukowe KUL jest kolejną już pozycją z zakresu teologii pastoralnej powstałą w ostatnich latach przy Katedrze Teologii Pastoralnej Szczegółowej KUL. Wraz z dwiema częściami podręcznika *Teologia pastoralna*, wydanymi także pod redakcją ks. prof. Ryszarda Kamińskiego, stanowi uzupełniającą się całość i świadczy o prężności lubelskiego ośrodka naukowego. Należy zatem z radością przyjąć powstałe dzieło i wyrazić wdzięczność jego redaktorom za podjęty trud i umiejętność zaangażowania tak wielu autorów.

KS. MACIEJ CHWAŃCIANEK SDS